

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ОРГАНІЗАТОРА ФІЗКУЛЬТУРНО- СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ТРЕНЕРА З ВИДУ СПОРТА

Завдання професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури, який здійснює фізкультурно-спортивну діяльність мають подібності та відмінності від діяльності організатора та тренера з виду спорту.

До завдань діяльності спорторганізатора (тренера) та вчителя фізичної культури входить навчання і виховання молодого покоління. Поряд з цією головною особливістю можна виділити ряд інших, які, характеризуючи педагогічну діяльність взагалі, відрізняють діяльність спорторганізатора (тренера в галузі спорту) та вчителя фізичної культури з позицій загального і часткового.

Загальні особливості діяльності спорторганізатора (тренера) та вчителя фізичної культури:

1. Спорторганізатору (тренеру) як і вчителю фізичної культури відводиться провідна роль у впливові на особистість учня. В силу специфіки спортивної діяльності, ця її особливість висуває високі вимоги до його професіоналізму і до особистості [2, с. 66].

2. Діяльність спорторганізатора (тренера) як і вчителя фізичної культури характеризується високим ступенем відповідальності за фізичне і психологічне благополуччя його підопічних. Так, А. Корх зазначає, що в процесі підготовки спортсменів тренер несе моральну, професійну і юридичну відповідальність за їх виховання, здоров'я і якість спортивних результатів [3, с. 48].

3. Відносна нестійкість системи «вихователь-вихованець».

Спорторганізатору (тренеру) як і вчителю фізичної культури важливо викликати довіру до свого професіоналізму і у своїх учнів викликати симпатію. Ставлення фізкультурників і спортсменів до спорторганізатора (тренера) пов'язано з їх результатами, якими можуть бути не тільки спортивні досягнення, а й позитивна динаміка стану здоров'я і значущих властивостей особистості учнів. В цілому успішність виховання і розвитку фізкультурників і спортсменів залежить від уміння спорторганізатора (тренера), вчителя фізичної культури спілкуватися зі своїми вихованцями [7].

4. Підвищена стресогенність діяльності спорторганізатора (тренера) як і вчителя фізичної культури, що призводить до значних нервових перевантажень і що, в свою чергу, може негативно позначатися на успішності його діяльності.

5. У спорторганізатора (тренера) як і вчителя фізичної культури - необмежений обсяг навчально-тренувальної роботи, їх діяльність носить нерегламентований характер. Вони часто працюють не тільки у вихідні, але і в святкові дні, крім того, в основному у вечірній час [1].

6. Перед спорторганізатором (тренером) як і вчителем фізичної культури часто постає завдання набору в групу. Спорторганізатор і тренер повинні бути хорошими агітаторами, для того щоб зацікавити потенційних фізкультурників і спортсменів, залучити їх до занять спортом, а також переконати в цьому їхнє найближче оточення [6].

7. Спорторганізатор (тренер) як і вчитель фізичної культури протягом усієї професійної кар'єри самі повинні знаходитися в спортивній формі. По-перше, спортивний вигляд педагога є стимулом для залучення дітей в секцію; по-друге, в деяких видах спорту тренеру іноді самому доводиться відчувати значне фізичне навантаження; по-третє, до складу педагогічних умінь тренера входять вміння показати той чи інший елемент при його розучуванні, демонстраційні вміння, названі А. Певзнером «руховими» [4].

У діяльності спорторганізатора (тренера) та вчителя фізичної культури наявні відмінні риси.

1. У вчителя фізичної культури сильніше, ніж у спорторганізатора

(тренера), виражена навчально-тренувальна спрямованість його діяльності, його фізкультурно-спортивна спеціалізація, оскільки успішність роботи оцінюється, як правило, спортивними досягненнями його учнів.

2. У спорторганізатора (тренера) сильніше виражена оздоровча та культурно-масова спрямованість діяльності, він повинен організовувати заняття з населенням і проводити спортивно-масові заходи, фестивалі, свята, отже, повинен володіти більшою, ніж у вчителя фізичної культури комунікабельністю, толерантністю і відкритістю.

3. Вчителі фізичної культури, найчастіше, працюють з дітьми та молоддю, якщо з дорослими то як правило, мають досвід спортивних занять, в той час як спорторганізатори (тренери) нерідко набирають в групи новачків зрілого віку, які ніколи не займалися фізичною культурою і спортом та прийшли «за здоров'ям», «за компанію» або «подивитися», не розуміючи, що заняття вимагають великих зусиль і напружень.

4. Успішність діяльності спорторганізатора (тренера) більше, ніж вчителя фізичної культури, залежить від ставлення до фізичної культури і спорту та до нього особисто населення мікрорайону за шкалою «подобається – не подобається», він повинен постійно бути в центрі суспільного життя мікрорайону, рекламувати свою діяльність і фізкультурно-спортивні послуги жителям.

5. Спорторганізатор (тренер) частіше, ніж вчитель фізичної культури, знаходиться під час своєї роботи в природному і соціокультурному середовищі освіти, в природоохоронних місцях загального користування та місцях великого скупчення людей, тому він повинен займатися еколого-просвітницькою, цивільно-патріотичною діяльністю [2, с. 68].

Виникає необхідність розширення функцій педагогічної взаємодії вчителя фізичної культури з учнями, який в рамках традиційної моделі розглядався як масовик-витівник і (або) тренер-інструктор, а в інноваційній - повинен стати наставником і фасилітатором: еколого-просвітницька, прогностично-організаційна, виховно-освітній, адаптивно-розвиваюча, рефлексивно-

фасилітативна, реалізація яких створює сприятливі умови для формування у молоді фізкультурно-спортивних потреб і залучення його в регулярні заняття фізичною культурою і спортом [2, с. 68].

Резюмуючи все вищевикладене, представляємо порівняльну характеристику професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури, який здійснює навчальну діяльність; вчителя фізичної культури, який здійснює фізкультурно-спортивну діяльність і тренера з виду спорту (таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика професійної діяльності учителя фізичної культури, який здійснює навчальну діяльність, учителя фізичної культури, який здійснює фізкультурно-спортивну діяльність та тренера з виду спорту

Учитель фізичної культури, який здійснює навчальну діяльність в ЗОШ	Учитель фізичної культури, який здійснює фізкультурно-спортивну діяльність в ЗОШ	Тренер ДЮСШ
<ul style="list-style-type: none"> - створює умови для оволодіння учнями основами фізичної культури в процесі освоєння шкільної програми з навчального предмета «Фізична культура»; - формує в учнів систему знань про фізичну культуру; - формує ціннісне ставлення до фізичної культури; - формує знання, практичні вміння та навички в галузі гігієни і здорового способу життя; - розвиває рухові здібності; - зміцнює фізичне і психічне здоров'я учнів 	<ul style="list-style-type: none"> - створює умови для фізичного, психічного і соціального розвитку особистості в процесі занять певним видом спорту; - формує у учнів уявлення про спорт в цілому і конкретний вид спорту, за яким здійснюється тренерська діяльність; - формує ціннісне ставлення і стійку мотивацію до занять конкретним видом спорту; - формує в учнів навички спортивного тренування і досвід змагальної діяльності; - розвиває рухові здібності до рівня вищого, ніж на уроках фізичної культури; - зміцнює фізичне і психічне здоров'я учнів в процесі занять обраним видом спорту; - формує якості особистості, необхідні для самоствердження і самореалізації; - сприяє досягненню учнями суб'єктивно значущих спортивних результатів 	<ul style="list-style-type: none"> - створює умови для підготовки спортсменів вищих розрядів; - формує у спортсменів глибокі і різнобічні знання про спорт в цілому і конкретних видів спорту; - формує ставлення до спорту як до однієї з найбільш важливих життєвих цінностей і мотивацію до досягнення високих спортивних результатів; - удосконалює навички спортивного тренування, що забезпечують освоєння технічно складних елементів; - сприяє набуттю спортсменами багатого досвіду змагальної діяльності; - розвиває рухові здібності і формує якості особистості, необхідні для досягнення високих спортивних результатів; - формує досвід і мотивацію до занять тренерською діяльністю

Отже, професійна діяльність спорторганізатора (тренера) та вчителя фізичної культури мають як загальні риси, що зближують їх з іншими педагогічними спеціальностями (педагогічний характер і високі навантаження), так і специфічні, які суттєво відрізняють їх один від одного [5].

Література:

1. Бабушкин Г. Д. Специфика деятельности тренера / Г. Д. Бабушкин – Омск : ОГИФК, 1985. – 68 с.
2. Иванова С. В. Специфика деятельности спорторганізатора / С. В. Иванова // Стратегия формирования здорового образа жизни средствами физической культуры и спорта : опыт, перспективы развития : всерос. науч.-прак. конф., 14–15 нояб. 2013 г. : материалы. – Тюмень : Вектор Бук, 2013. – Ч. 1. – С. 65–69.
3. Корх А. Я. Тренер : деятельность и личность : учеб. пособ. / А. Я. Корх – М. : Терра-Спорт, 2000. – 120 с.
4. Певзнер А. Е. Психологические факторы эффективности стереотипной и вариативной стратегий поведения : дисс. ... кандидата психол. наук : 19.00.01 / Певзнер Александр Евсеевич. – СПб., 1996. – 143 с.
5. Николаев А. Н. Психологическая специфика деятельности тренера ДЮСШ [Электронный ресурс] / А. Н. Николаев // Детский тренер: журнал в журнале «Физическая культура». - Режим доступа : <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/2003n4/p28-31.htm>.
6. Прохорова М. В. Особенности коммуникативной деятельности тренера ДЮСШ : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / М. В. Прохорова. – М., 1975. – 19 с.
7. Сафонова Г. В. Оценка профессиональной компетентности тренеров преподавателей по видам спорта в системе последипломного образования / Г. В. Сафонова // Личность, семья и общество : вопросы педагогики и психологии : XI междунар. науч.-прак. конф., 26 дек. 2011 г. : материалы. – Новосибирск : ЭКОР-книга, 2011. – Ч. 2. – С. 34–42.